

Reflectiewerkstuk

De verantwoordelijkheid van de journalist

**'Waarom beschermen Nederlandse sportjournalisten
het privé-leven van voetballers?'**

**Student: Jeroen de Laat - 2027955
Fontys Hogeschool Journalistiek - Tilburg
Periode: december 2005 - februari 2006
Begeleider: Huub Evers**

Inhoudsopgave

1. Inleiding

- 1.1 Aanleiding
- 1.2 Doelstelling
- 1.3 Centrale vraagstelling
- 1.4 Deelvragen
- 1.5 Begripsbepaling
- 1.6 Aanpak

2. Theoretisch onderzoek

- 2.1 Inleiding
- 2.2 De Raad voor de Journalistiek en verantwoordelijkheid
- 2.3 Recht op privacy
- 2.4 Journalistieke verantwoordelijkheid
- 2.5 Het Engelse krantenlandschap
- 2.6 De honger naar schandalen

3. Empirisch onderzoek

- 3.1 Inleiding
- 3.2 Voorbeelden van sportjournalistiek in Nederland
- 3.3 Voorbeelden van sportjournalistiek in Engeland
- 3.4 Interviews Nederlandse sportjournalisten

4. Conclusies, aanbevelingen en evaluatie

5. Literatuur- en bronnenlijst

Hoofdstuk 1: De inleiding

1.1 Aanleiding

De aanleiding om over de verantwoordelijkheid van een sportjournalist te schrijven, komt voort uit de grote verscheidenheid in berichtgeving tussen Nederlandse en (met name) Engelse kranten en tijdschriften. Het is me opgevallen dat de Nederlandse media véél zorgvuldiger omspringen met het privé-leven van een voetballer dan dat buitenlandse media doen. Ik was me al enige tijd bewust van dit fenomeen, maar heb daar verder niet bij stilgestaan tot mijn tweede stage aanbrak. Bij het voetbalmaandblad ELF was ik dagelijks bezig met het analyseren en bijhouden van de buitenlandse (voornamelijk Engelse en Duitse) media. Mijn stage viel precies in de periode dat voetballer Robin van Persie verdacht werd van verkrachting en daarvoor ook daadwerkelijk werd gearresteerd en vastgezet. Dát was ook het punt waarop ik serieus over het verschil in omgang met het privé-leven van voetballers ben gaan nadenken. In de Nederlandse media kwam nauwelijks iets naar buiten over de betreffende affaire, terwijl Van Persie toch echt in het gevang zat. In gerenommeerde sporttijdschriften werd er zelfs bewust geen aandacht aan geschonken en de kranten schreven zeer terughoudend over de zaak, als ze al iets naar buiten brachten. Dat is opmerkelijk, vooral gezien het feit dat er in de Engelse kranten dagelijks artikelen over het privé-leven van voetballers te vinden zijn. Sla op een willekeurige dag een Engelse krant open en je vindt vrijwel zeker een schandaal waarbij een bekende voetballer betrokken zou zijn. Het gaat hier vaak zelfs om zeer onbeduidende zaken, die eigenlijk niet eens aanleiding zijn tot berichtgeving. Zeker niet als het een 'normale' persoon zou betreffen. In feite is dat dus de omgekeerde wereld: in Nederland wordt een publieke figuur tegen de buitenwereld in bescherming genomen, terwijl er in Engeland juist gezocht wordt naar zaken uit het privé-leven van publieke figuren.

1.2 Doelstelling

Met het schrijven van deze scriptie heb ik mezelf ten doel gesteld een antwoord te geven op de vraag waarom Nederlandse sportjournalisten het privé-leven van bekende voetballers beschermen. Dit in tegenstelling tot wat in veel andere voetballanden niet gebeurt. Als onderdeel van mijn onderzoek wil ik een deel van het onderzoek besteden met het trekken van een vergelijking tussen de Nederlandse aanpak en die van de buitenlandse sportjournalisten. Om het onderzoek niet té uitgebreid te maken, neem ik de Engelse media als voorbeeld, in de wetenschap dat in landen als Spanje, Italië en Duitsland dezelfde berichtgeving wordt gehanteerd als in Groot-Brittannië.

1.3 Centrale vraagstelling

De hoofdvraag uit mijn onderzoek luidt: 'Waarom beschermen Nederlandse sportjournalisten het privé-leven van voetballers?'.

1.4 Deelvragen

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden moet ik eerst antwoord vinden op verschillende deelvragen. De hierna opgesomde deelvragen sluiten aan op de hoofdstukken, zoals vermeld in de inhoudsopgave.

- Hoe oordeelt de Raad voor de Journalistiek over de verantwoordelijkheid van de journalist?
- Hebben publieke figuren extra recht op privacy?
- Wat houdt de journalistieke verantwoordelijkheid precies in?
- Wat zijn de gevolgen van journalistieke onzorgvuldigheid?
- Hoe ziet het Engelse krantenlandschap er uit?
- Waar komt de honger naar schandalen vandaan?

- Zijn er voorbeelden uit de Nederlandse sportjournalistiek dat er tóch (buitensporig) bericht is over een privé-kwestie?
- Hoe gaan Engelse sportjournalisten om met het privé-leven van voetballers?
- Hoe kijken sportjournalisten zelf tegen deze kwestie aan?

1.5 Begripsbepaling

Publiek figuur: Een persoon die regelmatig in het nieuws is omdat hij in het maatschappelijk leven een invloedrijke positie inneemt. Dit figuur heeft doorgaans een rijke ervaring in de omgang met media. In dit onderzoek wordt met 'publiek figuur' uitsluitend bedoeld op een prominente voetballer, of een prominent persoon in de voetballerij.

Sportjournalist: Een journalist die zich specifiek richt op het onderwerp sport. Hij of zij kan zich bezig houden met schrijven van sportartikelen in kranten en/of tijdschriften, dan wel is verbonden aan een sportprogramma op radio of televisie. Er zijn ook sportjournalisten die zich specialiseren in een beperkt aantal specifieke sporten. In het geval van dit onderzoek wordt er bedoeld op sportjournalisten die zich hebben gespecialiseerd in voetbal.

Tabloid: Een papierformaat waarop steeds meer kranten worden gedrukt. Het woord deed zijn intrede in de krantenwereld met het ontstaan van het Britse populaire blad de Daily Mail. De benaming sloeg toen nog niet op het formaat, maar op de samenstelling van de artikelen: beknopt en snel leesbaar. Doordat de Engelse boulevardpers ertoe overging kranten op kleiner formaat af te drukken, werd de term tabloid op den duur synoniem voor schandaalblad. Omdat de term 'tabloid' nog altijd een negatieve connotatie heeft, kiezen dagbladen die op dit formaat overgaan liever voor de benaming 'compact'. In Nederland is dit formaat populair geworden door de gratis kranten Metro en Sp!ts. (Bron: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Tabloid>)

1.6 Aanpak

Natuurlijk heb ik al enige kennis over het te zoeken onderwerp. Toch zal ik voor het eerste gedeelte de boeken in moeten duiken. Ik zal dit theoretische onderdeel schrijven nadat ik me volledig in het onderwerp 'privacy' heb ingelezen. De andere delen bestaan interviews met vooraanstaande Nederlandse sportjournalisten (Henri van der Steen, Hugo Borst, Ype Minkema, Sander Berends), analyses van hoe de Nederlandse en Engelse sportjournalistiek toegepast wordt en conclusies naar aanleiding van het veld- en literatuuronderzoek. Om een vergelijking te kunnen trekken en mijn passages te kunnen toelichten met voorbeelden, verzamel ik al geruime tijd publicaties die betrekking hebben op het onderwerp.

Hoofdstuk 2: Het theoretische onderzoek

2.1 Inleiding

Wat houdt de verantwoordelijkheid van een journalist precies in? Het is niet alleen het in bescherming nemen van mensen, maar het gaat verder. Een journalist is verantwoordelijk voor de complete inhoud van zijn product, en de gevolgen die publicatie van dat product (kunnen) hebben. Omdat deze gevolgen vooraf vaak niet te overzien zijn, moet een journalist zich héél goed bewust zijn van zijn macht. In dit theoretische gedeelte wordt de verantwoordelijkheid van de journalist voor zijn werk uitgediept. Waar draagt hij verantwoording voor en waartoe kunnen verkeerde keuzes leiden? In de daarop volgende hoofdstukken komt het recht op privacy van een publiek figuur aan bod. En hoe denkt de Raad voor de Journalistiek eigenlijk over de verantwoordelijkheid van een journalist?

2.2 De Raad voor de Journalistiek en verantwoordelijkheid

De Raad voor de Journalistiek behandelt klachten van mensen die vinden dat zij onfatsoenlijk door de media zijn behandeld. In veel opzichten is de Raad een vrijblijvende aangelegenheid, aan de oordelen zijn geen sancties verbonden, er kan bijvoorbeeld geen rectificatie worden afgedwongen. De Raad spreekt wel een deskundige mening uit, die voor de gekwetste burger vaak voldoende genoegdoening geeft. Hoe oordeelt deze Raad voor de Journalistiek over de verantwoordelijkheid van de journalist en over het in bescherming nemen van mensen?

Volgens de Raad moeten uitgevers, hoofdredacteuren en journalisten de individuele waardigheid en privacy respecteren; zij moeten iedere ongeoorloofde inmenging in persoonlijk leed vermijden. Toch is er volgens de Raad voor de Journalistiek ook een uitzondering. Een journalist kan overwegen een bepaalde uitspraak toch naar buiten te brengen om hiermee de vorming van de publieke opinie te verzekeren. In veel gevallen moet een journalist op zijn gevoel afgaan. Dit komt voor wanneer er een tegenstelling ontstaat tussen de beoefening van de vrije meningsuiting en andere fundamentele rechten van de mens. In dat geval moeten uitgevers en hoofdredacteuren in samenspraak met de betreffende journalist op eigen verantwoordelijkheid beslissen aan welk recht voorrang wordt verleend. (Bron: <http://www.rvdj.nl>)

De Raad voor de Journalistiek beoordeelt tegen de achtergrond van de Gedragscode voor Nederlandse journalisten (opgesteld door het Bestuur Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren, november 1995) journalistieke gedragingen. Hierin staat onder meer dat de journalist de privacy van de betrokkene ontziet. Dit kan door de algemene herkenbaarheid van de betrokkene in de berichtgeving te vermijden als deze persoon nadeel van zijn herkenbaarheid zal ondervinden. Het vermijden van herkenbaarheid mag hierbij echter niet in strijd zijn met het belang van een adequate berichtgeving. De journalist hoeft met betrekking tot de privacy geen (of minder) terughoudendheid te betrachten indien:

- anders verwarring met anderen kan ontstaan.
- het nieuwsfeit van dien aard is dat de identiteit van een betrokkene als integrerend onderdeel van de berichtgeving moet worden gezien.
- een betrokkene in lokale, regionale, nationale of internationale zin geacht kan worden een publieke of bekende persoonlijkheid te zijn.
- een betrokkene uitdrukkelijk te kennen geeft tegen openbaarmaking van zijn identiteit geen bezwaar te hebben.

Een ander punt vermeldt dat de feiten, meningen en/of beelden die de journalist weergeeft, uitsluitend berusten op eigen waarneming of op bronnen die hem bekend zijn en die hij betrouwbaar acht. De journalist moet de overeengekomen vertrouwelijkheid van deze bronnen respecteren en zoveel als in zijn vermogen ligt garanderen. Hij past

hierbij hoor en wederhoor toe als dit geboden is voor het verwerven van de feiten en om niet door het algemeen belang gerechtvaardigde eenzijdigheid in berichtgeving te voorkomen.

(Bron: <http://www.villamedia.nl/genootschap/gedragscode.htm>)

De jurist-journalist Sanne ten Hoove heeft de uitspraken van de Raad voor de Journalistiek tussen de jaren 1987 en 2003 gerubriceerd en geanalyseerd. Aan de hand daarvan schetst Ten Hoove de ontwikkeling van de Raad in het boek 'Grenzen in de journalistiek' (2003).

"De journalist is alleen verantwoordelijk voor benadeling van diegenen die hij interviewt. Schending van de privacy van bijvoorbeeld kinderen van de geïnterviewde kan hem niet worden aangerekend. Als een bericht de privacy op onevenredige wijze heeft geschonden bekijkt de Raad of de journalist die gevolgen had kunnen voorzien op het moment dat hij het bericht schreef. Is dat het geval, dan wordt de klacht gegrond verklaard. Zo niet, dan treft hem geen verwijt."

"De Raad vindt het in het algemeen niet noodzakelijk dat personen tegen zichzelf in bescherming worden genomen. Slechts onder bijzondere omstandigheden kan daar sprake van zijn, bijvoorbeeld als geestelijk gestoorde personen een interview geven. Hun privacybelang kan vereisen dat de journalist hun namen niet vermeldt."

2.3   Recht op privacy

Wat betekent het begrip 'privacy'? Privacy is de persoonlijke levenssfeer. Het wordt ook wel omschreven als het recht om met rust gelaten te worden. Privacy is een ruim begrip: het gaat onder meer over de bescherming van persoonsgegevens, de bescherming van het eigen lichaam en van de woning, de bescherming van familie- en gezinsleven, en het recht om vertrouwelijk te communiceren via brief, telefoon, e-mail en dergelijke. Privacy betekent dat men dingen kan doen zonder dat de buitenwereld daar inbreuk op maakt of zelfs weet van heeft. Het recht op privacy wordt in verschillende internationale verdragen gegarandeerd. In Nederland is het recht op privacy vastgelegd in de artikelen 10 tot en met 13 van de Nederlandse Grondwet. Die luiden als volgt:

Artikel 10

1. Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.
2. De wet stelt regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met het vastleggen en verstrekken van persoonsgegevens.
3. De wet stelt regels inzake de aanspraken van personen op kennisneming van over hen vastgelegde gegevens en van het gebruik dat daarvan wordt gemaakt, alsmede op verbetering van zodanige gegevens.

Artikel 11

Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam.

Artikel 12

1. Het binnentreden in een woning zonder toestemming van de bewoner is alleen geoorloofd in de gevallen bij of krachtens de wet bepaald, door hen die daartoe bij of krachtens de wet zijn aangewezen.
2. Voor het binnentreden overeenkomstig het eerste lid zijn voorafgaande legitimatie en mededeling van het doel van het binnentreden vereist, behoudens bij de wet gestelde uitzonderingen.
3. Aan de bewoner wordt zo spoedig mogelijk een schriftelijk verslag van het binnentreden verstrekt. Indien het binnentreden in het belang van de nationale veiligheid of dat van de strafvordering heeft plaatsgevonden, kan volgens bij de wet te stellen regels de verstrekking van het verslag worden uitgesteld. In de bij de wet te bepalen

gevallen kan de verstrekking achterwege worden gelaten, indien het belang van de nationale veiligheid zich tegen verstrekking blijvend verzet.

Artikel 13

1. Het briefgeheim is onschendbaar, behalve, in de gevallen bij de wet bepaald, op last van de rechter.
2. Het telefoon- en telegraafgeheim is onschendbaar, behalve, in de gevallen bij de wet bepaald, door of met machtiging van hen die daartoe bij de wet zijn aangewezen.

(Bron: http://nl.wikisource.org/wiki/Nederlandse_grondwet/Hoofdstuk_1)

Een belangrijk onderdeel van privacy, de bescherming van persoonsgegevens, wordt geregeld in de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). Die wet is op 1 september 2001 in werking getreden. De Wbp geeft de burger meer rechten. Zo heeft de burger het recht te weten wat er met zijn persoonsgegevens¹ gebeurt. Hij mag zijn gegevens inzien en corrigeren en kan in veel gevallen bezwaar maken tegen het gebruik van zijn persoonsgegevens. De verwerking van bijzondere persoonsgegevens kan een grote inbreuk vormen op de privacy van de betrokkenen. Voor het verwerken van deze gegevens gelden daarom strikte voorwaarden en strenge regels. De gegevens mogen alleen verwerkt worden door bij wet bepaalde instanties of met uitdrukkelijke toestemming van de betrokkenen.

(Bron: http://www.justitie.nl/themas/wet_bescherming_persoonsgegevens.asp)

Worden deze richtlijnen overschreden, dan kan de geïnterviewde, die bijvoorbeeld schade heeft opgelopen naar aanleiding van een geplaatst interview, zich beroepen op Artikel 49 van de Wbp. Daarin staat onder meer vermeldt:

1. Indien iemand schade lijdt doordat ten opzichte van hem in strijd wordt gehandeld met de bij of krachtens deze wet gegeven voorschriften zijn de volgende leden van toepassing, onverminderd de uitspraken op grond van andere wettelijke regels.
2. Voor nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, heeft de benadeelde recht op een naar billijkheid vast te stellen schadevergoeding.
3. De verantwoordelijke is aansprakelijk voor de schade op het nadeel, voortvloeiende uit het niet-nakomen van de in het eerste lid bedoelde voorschriften. De bewerker is aansprakelijk voor die schade of dat nadeel, voor zover ontstaan door zijn werkzaamheid.

(Bron: http://www.justitie.nl/Images/302_tcm74-36935.pdf)

Burgers hebben dus bepaalde rechten waarop ze zich kunnen beroepen. Hier dient de journalist rekening mee te houden. Hij kan niet zomaar persoonlijke gegevens over een voetballer of trainer publiceren. Hier moet niet alleen worden gedacht aan directe gegevens (adressen en telefoonnummers), maar vooral aan indirecte persoonsgegevens. Hiervan is sprake als de informatie op zich geen persoonsgegeven is, maar indirect wel iets vertelt over die persoon. Gegevens over voorwerpen kunnen op die manier persoonsgegevens worden. Zo wordt de waarde van een auto een persoonsgegeven op het moment dat het iets zegt over de inkomenscategorie waaronder de (identificeerbare) eigenaar van de auto valt.

Wat als we dit gaan betrekken op publieke figuren in de voetballerij. Het is logisch dat een journalist extra voorzichtig moet omspringen met de privacy van een publiek figuur. Als die mensen toestemming tot publicatie geven moet de journalist het gevaar dat die personen de gevolgen van publicatie niet hebben kunnen overzien, overwegen. Andersom geldt dat natuurlijk ook. Want een journalist moet de gevolgen van een publicatie altijd goed inschatten. Het zou voor de carrière van een voetballer én de journalist erg vervelend kunnen uitpakken als er je een publicatie doet die verstrekken

---

¹ Persoonsgegevens geven, direct of indirect, informatie over een bepaald individu. De persoon over wie het gaat, moet daarbij wel te identificeren zijn.

gevolgen heeft. Het zou zomaar kunnen dat een op het oog onschuldige uitspraak veel schade aanricht na publicatie. Het is al talloze keren voorgekomen dat een voetballer een in zijn ogen terechte opmerking maakt over een collega of zijn coach, terwijl dat achteraf iets anders uitpakt dan verwacht. Verschillende media springen erop en verdraaien het soms zelfs nog een beetje, dikken het aan. Met als gevolg dat een speler op het matje moet komen bij de club en zich moet verantwoorden. Het zal niet de eerste keer zijn dat een voetballer zijn carrière ruïneert door een uitspraak die tijdens het interview heel onschuldig leek.

Dit werkt hetzelfde met de publicatie van persoonlijke gegevens van een persoon. Een journalist kan niet zomaar alle informatie over een voetballer naar buiten brengen. Stel dat hem ter ore komt dat een bepaalde voetballer een liefdesaffaire heeft op de werkvloer. Moet je dat dan publiceren? Dit kost de voetballer niet alleen zijn ontslag, maar ook in de privé-sfeer zal hij zich moeten verantwoorden. En daar gooit een journalist vaak ook meteen zijn eigen ruiten in. Want een voetballer wiens privé-leven flink wordt geschaad, laat het hier meestal niet bij zitten. Bovendien maak je er in de voetbalwereld geen vrienden mee door iemand aan de schandpaal te nagelen. Dat is echter de afweging die je als journalist moet maken: wil ik over de rug van iemand anders scoren, met alle (nadelige) gevolgen van dien?

2.4 Journalistieke verantwoordelijkheid

"Publiciteit kan mensen maken en breken. De media kunnen vooroordelen bevestigen of ze juist door genuanceerde informatie wegnemen. Alle reden dus voor journalisten om stil te staan bij ethische vragen in hun vak." (*Kussendrager en Van der Lugt, 2002, p. 333*)

Dit vat de verantwoordelijkheid van de journalist uitstekend samen. Als journalist heb je ongelooflijk veel macht in handen. Het is mogelijk om grote groepen mensen te manipuleren, al dan niet (on)bewust. Het is als journalist van groot belang je bewust te zijn van dit feit. Kijk maar naar de gevolgen van het hoorspel *The War of the Worlds*, dat op 30 oktober 1938 door de Amerikaanse omroep CBS werd uitgezonden. Het hoorspel, naar een roman van H.G. Wells, betrof een realistische weergave van een invasie van Noord-Amerika door buitenaardse wezens. Het veroorzaakte een enorme schokreactie bij duizenden Amerikanen, die massaal op de vlucht sloegen. Hierbij zouden zelfs tientallen slachtoffers zijn gevallen, waaronder mensen die zichzelf in blinde paniek van het leven beroofden. Het hoorspel en het boek zijn later verfilmd door regisseurs Byron Haskin (*The War of the Worlds*, 1953) en Steven Spielberg (*War of the Worlds*, 2005).

De macht van de media is dus vaak groter dan de eigen inschatting van de journalist. Als journalist kun je in grote mate bepalen hoe je bijvoorbeeld een geïnterviewde neerzet. Geef je hem positieve of negatieve publiciteit. Daarbij moet de journalist echter altijd de gevaren in acht nemen. Hij beschikt immers over de middelen om een geïnterviewde flinke schade aan te brengen. Om het in de voetbalsferen te houden: media kunnen met positieve of negatieve verhalen over een bepaalde coach in sterke mate bepalen wie bondscoach van het Nederlands elftal wordt. De media hebben immers een grote reikwijdte. Het bereikt veel voetbalsupporters, die zich (deels) door de media een beeld laten vormen over een bepaalde coach. En de mening van het publiek telt in deze zwaar mee in de beslissing bij de aanstelling van een nieuwe bondscoach. Zo zat heel Nederland aan de buis gekluisterd toen het Nederlands elftal tijdens het Europees Kampioenschap van 2004 in Portugal deelnam. De informatie die tot de vele supporters in Nederland kwam, werd uiteraard bepaald door de in Portugal aanwezige media. Deze creëerden in de loop van het eindtoernooi een dusdanig negatief beeld over bondscoach Dick Advocaat, dat deze zich na het toernooi amper meer in Nederland kon vertonen. Hij werd publiekelijk geslachtofferd. Bovendien schreven talloze media in de weken na zijn ontslag (waar zij deels voor hadden gezorgd), Marco van Basten naar voren als de meest geschikte kandidaat om Advocaat op te volgen. Met succes.

Hieruit blijkt dat het voor journalisten verleidelijk is om geïnterviewden niet in bescherming te nemen. Wie brengt er nu niet graag spectaculair nieuws naar buiten? Bovendien is het niet altijd mogelijk de gevolgen van een bepaalde uitspraak vooraf in te schatten. De afweging om een bepaalde uitspraak te plaatsen, weegt echter zwaar. Want de journalist is misschien niet degene die verantwoordelijk is voor de uitspraken van een geïnterviewde, maar het gebeurt wel onder de verantwoordelijkheid van de journalist dat een bepaalde uitspraak wereldkundig wordt gemaakt. Het is dan ook belangrijk dat de journalist en de geïnterviewde vooraf duidelijke afspraken maken. Toch blijft het altijd aan de journalist om de afweging te maken om een uitspraak te plaatsen of niet. Waar doe je goed aan? "Een journalist krijgt veel meer te zien en te horen dan de gemiddelde burger. De Amerikaanse journalist Tom Wicker formuleerde deze Eerste Wet van de Journalistiek: 'Een reporter moet schrijven wat hij weet en een krant moet afdrukken wat zij weet'. (...) Vraag uzelf niettemin af: wit ik dit? Wil de krant dit? Wat doe ik iemand aan? Welke belangen verzetten zich tegen publicatie?" (Kussendrager en Van der Lugt, 2002, p. 345)

De journalist heeft ook ideeën over maatschappelijke verantwoordelijkheid, waardoor zijn journalistieke selectie wordt beïnvloed. Maar ook ervaring, streven naar promotie, de wens om te scoren, culturele verschillen en opleiding spelen een rol. Vaak speelt er ook een sterke mate van zelfcensuur mee. Een journalist raakt immers niet graag zijn bronnen kwijt. In extreme gevallen zou er zelfs aan de eigen veiligheid moeten worden gedacht. In Nederland mag dan wel persvrijheid heersen, maar niemand zit te wachten op wraak van een persoon die je publiekelijk hebt neergehaald. In het geval van Dick Advocaat tijdens Euro 2004 lijkt het dus dat alle media hun boekje te buiten zijn gegaan. Wat natuurlijk ook geval was. Want de (vooraf toch goede) naam van Advocaat, werd tijdens dit toernooi hardhandig door het slijk gehaald. Met alle gevolgen van dien voor zijn persoon.

Ook de onafhankelijkheid van een journalist speelt een grote rol in het naar buiten brengen van nieuws. Veel sportjournalisten hebben een belangrijke journalistieke regel geschaad: waak tegen iedere vorm van belangenverstrengeling. Het Basisboek Journalistiek stelt hiervoor onder meer de volgende regels op:

- Geen verplichtingen aangaan om informatie in positieve of negatieve zin te kleuren.
- Geen actieve betrokkenheid in organisaties of instellingen die lobbyen voor politieke of bedrijfsbelangen voor zover het vermogen tot onpartijdige berichtgeving hierdoor kan worden geschaad.
- Geen financiële belangen (bijvoorbeeld aandelen) in ondernemingen waar je als journalist over publiceert.
- Geen geschenken of voordelen van nieuwsbronnen aanvaarden.

(Kussendrager en Van der Lugt, 2002, p. 351)

De praktijk leert echter dat deze regels in de sportjournalistiek veelvuldig worden overschreden. Hier één van de talloze voorbeelden:

"De nieuwe competitieopzet voor de Eredivisie is bedacht door afgevaardigden van de KNVB, de belangenvereniging van ECV én een paar voetbaljournalisten. 'Wat deden die collega's daar? Enkelen van hen staan als zeer kritisch bekend, maar zijn nu de reclamemakers van de KNVB geworden. Het is alsof journalisten van NOVA het kabinet helpen de begroting in elkaar te sleutelen en vervolgens op tv geen kans onbenut laten om te roepen dat die begroting het land er weer bovenop helpt.'" (Bron: *Dagblad van het Noorden*, september 2004)

Journalisten en voetballers of trainers hebben elkaar nodig. Daarvan zijn ze zich bewust en daar wordt ook vaak naar gehandeld. De journalist schrijft een keer een positief verhaal over een trainer, zodat hij bij de volgende gelegenheid een primeur krijgt. Maar het mes snijdt natuurlijk aan twee kanten. Een voetballer heeft baat bij goede publiciteit

om bijvoorbeeld in het nationale team te komen of de belangstelling van een grotere club op zich te richten. Wat dit betreft is het voetbalwereldje erg klein. Er wordt vrijwel dagelijks met dezelfde mensen omgegaan en in sommige gevallen zijn sportjournalisten zelfs kind aan huis bij een bekende voetballer. Zie dan als 'onafhankelijke sportjournalist' nog maar eens een verhaal naar buiten te brengen dat het privé-leven van een voetballer (je vriend) kan schaden.

Ook mensen die in een vlaag van verstandsverbijstering iets doen of zeggen, moeten worden beschermd. Als dat van tevoren redelijkerwijs te overzien is, natuurlijk. Een goed voorbeeld hiervan zijn de uitspraken die RBC Roosendaal-verdediger José Fortes Rodriguez op 20 november 2005 deed voor de camera van Talpa. De voetballer werd tijdens een wedstrijd met een rode kaart van het veld gestuurd door scheidsrechter René Temmink, waarna journalisten van Talpa hem in de catacomben opvingen en voor de camera haalden. Vervolgens slaat Fortes Rodriguez door: "Als je naar hem kijkt heeft hij licht iets weg van iemand met het Down Syndroom. Dat meen ik echt, dus ik heb respect dat hij het zo ver heeft weten te schoppen als scheidsrechter." (Bron: www.elfvoetbal.nl) Vervolgens vielen alle Nederlandse media over deze uitspraken. Het heeft het imago van de speler weinig goed gedaan. Het was natuurlijk een zéér onverstandige uitspraak, maar in een dergelijk geval had Talpa niet aan 'scoren' moeten denken, maar had het de voetballer beter in bescherming kunnen nemen tegen zichzelf.

2.5 Het Engelse krantenlandschap

In Engeland leest vrijwel iedereen een krant. Dat komt omdat Engelse kranten voor iedere doelgroep iets biedt, of je nu een hoge functie bekleedt of aan lager wal bent geraakt. Vooral in de metro vinden de koppen van The Sun, The Daily Mail en The Mirror, drie bekende tabloids van Engeland, gretig aftrek. De vele kiosken in en om de stations beleven tijdens de ochtendspits hun piekuren. The Sun is de grootste krant met negen miljoen lezers. De tabloids zijn meer sensatiegericht dan de broadsheets². Als er serieus nieuws in staat, wordt daar een emotionele draai aan gegeven. Niet de motieven omtrent de Golfoorlog worden uitgebreid geanalyseerd, maar de motieven van de soldaten om hun vrouwen en kinderen achter te laten. Het belangrijkste doel van tabloids is zoveel mogelijk lezers bereiken. Daarom moeten ze zeer toegankelijk zijn. De berichten zijn gemakkelijk verteerbaar en zeer emotioneel gekleurd. De koppen zijn groot. Er zijn heel veel foto's, grafieken en kleur. Veel kwesties worden (te) eenvoudig voorgesteld en de informatiegraad is laag. Bovendien worden verhalen over beroemdheden verkozen boven politiek nieuws. De functie van tabloids is louter commercieel. De tabloids willen zoveel mogelijk exemplaren verkopen om zo aan meer adverteerders te geraken en zoveel mogelijk winst te behalen. De kranten willen een homogeen publiek bereiken en daarom publiceren ze hoofdzakelijk materiaal dat de grootste aantrekkingskracht heeft. (Rooney, 1999, p. 91-93)

Tabloids en broadsheets zijn inherent aan de Engelse maatschappij. Ze geven het sterke contrast weer tussen arm en rijk. De broadsheets worden voornamelijk door de Middle Class gelezen, rijke mensen met veelal een voorsprong vanaf de geboorte. De tabloids zijn vooral in de vele achterstandswijken van Engeland te vinden. Zowel bij de tabloids als bij de broadsheets bestaat een scheiding tussen links en rechts. Ook dit weerspiegelt de Engelse maatschappij. De twee grootste politieke partijen, New Labour en The Tories, zijn respectievelijk de linkse en de conservatieve partij. The Daily Mail is van de tabloids de meest rechtse krant. Met bijna zes miljoen lezers, op een bevolking van 47 miljoen, is het de twee-na-grootste krant van Engeland. (Bron: *Nieuw Amsterdams Peil*)

Serieus nieuws mag dan schaars zijn in de tabloids, ze bieden wel kwaliteit binnen hun eigen format en gaan vaak zo ver mogelijk de diepte in. Onderzoeksjournalistiek

---

² Dit was lange tijd het traditionele formaat van een krant. Tegenwoordig worden kranten steeds vaker op andere formaten gedrukt, zoals tabloid (zie begripsbepaling).

kenmerkt zowel de broadsheets als de tabloids van Engeland. Spitten de eerste vooral de twijfelachtige motieven voor de steun van de Golfoorlog uit, de laatste duiken tot in den treure in schandalen rondom Engeland's beroemdheden. De maandageditie van bijvoorbeeld The Daily Mail telt maar liefst tachtig pagina's. Het meeste nieuws gaat over beroemdheden, kinderen en dieren. De krant heeft paginagrote verhalen over voetballers en andere publieke figuren. Tussendoor staan meer serieuzere artikelen. Verder valt, naast het veelvuldig gebruik van kleur in de krant, het grote aantal advertenties op. Acht pagina's zijn zelfs volledig gevuld met reclames. Tussen 1968 en 1992 stegen de advertentieruimtes in The Sun met 238 procent. De advertentieruimte in The Mirror steeg met 152 procent. Aangezien de kranten een massapubliek bereiken is het meer dan logisch dat ze vooral reclame maken voor massaconsumptieproducten. Reclame voor vrijetijdsbesteding en ontspanning behoort hier ook bij. Sinds de jaren 1980 is er ook meer reclame voor buitenlandse reizen en voor goedkope familievakanties in Engelse campings. Dick Rooney kwam zelfs tot de conclusie dat 43 à 59 procent van deze vakantiegangers lezers waren van The Sun of van The Mirror. (Rooney, 1999, p. 99-100)

Ook sport komt aan bod, maar de lezers willen meer dan alleen maar kunnen lezen wie gewonnen of verloren heeft. De resultaten kan je immers ook via andere media te weten komen. De tabloids bieden verhalen achter het sportevenement aan. Er worden sportverhalen verteld en geen sportfeiten gegeven. Dit kan bijvoorbeeld om een vooruitblik op een wedstrijd gaan waarbij dan allerhande nieuwtjes over de ploeg wordt meegegeven, maar vaak gaat het om de meest recente en meest smeulige roddels. Een andere categorie waar uitvoerig verslag werd over gedaan is de showbizzsector. De Engelse tabloids besteden veel aandacht aan de kijkervaringen van hun lezers. De nadruk ligt vooral op de soap opera's. Bijlagen kunnen volledig in beslag worden genomen door de televisieprogrammatie van de komende week. Uitleg over de nieuwe programma's mag uiteraard niet ontbreken. Er zijn ook vrouwenpagina's met tips over mode en recepten. Soms zijn er artikelen over motoren, vastgoed en persoonlijke financiën. De bedoeling van dergelijke bijdragen is het verkopen van reclame. (Rooney, 1999, p. 105)

Tabloids als The Daily Mail, The Sun en The Mirror bieden haar lezers geen zwaar nieuws, maar lekker leesbare stukken over luchtige onderwerpen. Roddel en achterklap over beroemdheden, klein burgerlijk leed en hier en daar een serieus verhaal. Een traditie die in Nederland totaal niet bestaat. Privé komt hier misschien nog het dichtst bij in de buurt.

2.6 De honger naar schandalen

In de Engelse tabloidjournalistiek wordt gretig gebruik gemaakt van de honger naar schandalen. De lezers smullen immers van dit soort verhalen. En wie zijn de media om niet aan die verlangens te voldoen? Toch zijn het niet alleen de tabloids die zich met dit soort verhalen bezighouden, maar ook de mainstream media gaan er steeds meer in mee.

Mediaschandalen ontstaan meestal wanneer een privé-handeling die ingaat tegen de heersende morele waarden, publiek wordt gemaakt. De gevolgen van die bekendmaking zijn dan meestal niet te overzien. Schandalen kunnen iedereen treffen: sterren, gewone mensen en politici.

De media, en vooral de tabloids, proberen aan veel verhalen de status van een schandaal te verlenen, want schandalen verkopen nu eenmaal kranten en trekken de aandacht van de kijker.

Iedereen kan dus bij een schandaal betrokken zijn, maar het zijn toch meestal schandalen waarbij de 'machtigen' betrokken zijn die het meest de aandacht krijgen. De schandalen van de Britse koninklijke familie zijn daar een voorbeeld van. Door de media werden ze bekender. Dat had zijn voordelen: er is bijvoorbeeld een grotere intimiteit met de onderdanen. Maar hierdoor kwamen de familieleden ook meer over als familiair. De koninklijke familie leek meer op ons dan we ooit hadden verwacht. Als ze dan iets doen

dat in een min of meer normaal gezin niet gebeurt, wordt dat al vlug een schandaal. (Lull, J. en Hinerman, S., 1997, p. 1-9)

De media streven naar schandalen om de aandacht van de lezer of kijker te trekken om onder andere de adverteerder tevreden te stellen. Schandalen zijn dan het ideale lokmiddel. Maar dat is niet de enige reden dat media achter schandalen aanzitten. Het mediaschandaal is een populair forum om bepaalde morele kwesties onder de loep te nemen en te bediscussiëren. Schandalen zijn dus meer dan alleen maar sensatie. Er zijn er zelfs die vinden dat schandaaljournalistiek heel sterk lijkt op onthullingjournalistiek. Soms gaat het zelfs zo ver, dat belangrijke adverteerders aan de kaak worden gesteld. (Lull, J. en Hinerman, S., 1997, p. 28-29)

Verhalen over schandalen liggen zo goed in de markt omdat mensen het leuk vinden ze te volgen. Ze smullen er van. Schandalen zorgen voor onderwerpen waarover kan worden gepraat met familie, de buurman en collega's. De vraag is nu hoe de mensen die schandalen interpreteren in de context van het dagelijkse leven? Elizabeth Bird onderzocht dit. Onderzoekers vóór haar hebben dezelfde vraag gesteld. Sommigen hadden een psychologische verklaring en beschouwden het publiek dan als sensatiezoekers en hun nieuwsgierigheid als ziekelijk. Dergelijke verklaringen suggereren dat het onnatuurlijk is zich aangetrokken te voelen tot 'onwaardig' nieuws. Bird gaat hiermee niet akkoord en ziet het publiek als een groep van actieve, selectieve lezers die zich afvragen welk voordeel ze uit het verhaal kunnen halen.

Mediaschandalen worden op een bijzondere manier behandeld. Ze beginnen meestal als een kort nieuwsbericht. De dagen na het verschijnen van het eerste bericht, ontwikkelen de schandalen zich ten volle. De verhalen die dan volgen zetten het échte schandaal pas in gang. En het is de manier waarop ze worden verteld dat ervoor zorgt dat ze de mensen bijblijven. Het moet een verhaal zijn. Een menselijke invalshoek is daarbij essentieel.

De lezers vinden het wel belangrijk dat ze goed geïnformeerd worden over belangrijke zaken, maar voelen zich toch het meest aangetrokken tot dramatische, meer opwindende verhalen. Deze hoeven niet persé schandalen te zijn. Het kan om eigenlijk elk verhaal gaan, zolang het maar menselijk is. En de tabloids staan juist vol met dergelijke verhalen.

Waarom monden bepaalde nieuwsberichten nu uit in schandalen, en andere dan weer niet? Dat vraagt Bird zich af. Volgens haar moeten schandalen een nut hebben, ze moeten iets betekenen. De verhalen die blijven bestaan behandelen morele waarden, angsten of fantasieën van de gewone man. Schandalen tasten de grenzen van de moraliteit af.

Schandalen zetten mensen aan om na te denken over hun eigen leven. De vraag "wat zou ik gedaan hebben?" komt dan vaak naar boven. De personalisering van de verhalen zet hen ertoe aan om zulke vragen te stellen.

Verhalen met slachtoffers zijn bijzonder populair. Volgens John Langer bieden verhalen over slachtoffers van verkeersongelukken en misdaad drie verschillende soorten van plezier aan. In de eerste plaats vindt men ontspanning in de sociale en psychologische warboel waarin de slachtoffers plots in terecht komen. Het 'plezier van de onzekerheid' zorgt er dan weer voor dat de lezer zich bewust wordt van de gevaren van de wereld. Een ander niet te verwaarlozen plezier is het plezier van het lezen. Mensen lezen enorm graag human-interestverhalen omdat ze zich dan kunnen identificeren met de mensen. Er is een emotionele verbondenheid. Dat neemt echter niet weg dat de meeste schandaalverhalen een bepaalde afstand ten opzichte van de lezer creëren. Zeker naar het einde van een schandaal toe, wanneer de algemene consensus is gevormd. Deze afstand wordt mooi geïllustreerd door de grappen die dan ontstaan rond bepaalde schandalen. Denk maar aan de grappen rond Michael Jackson en de beschuldiging van seksueel misbruik van minderjarigen. (Lull, J. en Hinerman, S., 1997, p. 99-116)

Is het nu goed of slecht dat mensen plezier halen uit schandaalverhalen? Er zijn verschillende visies over het antwoord. John Fiske beschouwt de schandaalverhalen als bevrijdend. Het gewone volk wordt tegenover het machtsblok geplaatst. Populair nieuws

levert dan sociale en politieke kritiek. Dat is ook wel zo, als je ervan uitgaat dat de lezers zeer kritisch omgaan met de verhalen. Dit is echter niet altijd zo. Bovendien willen schandaalverhalen vooral een morele status quo bewaren. Mediaschandalen zijn een soort van ontspanning die het machtsblok helpt zijn macht te bestendigen. Er is nu een kloof tussen zij die het ernstige nieuws consumeren en zij die alleen maar schandaalverhalen lezen. Als de laatste groep helemaal geen interesse heeft in ernstig nieuws, zullen ze ook niets kunnen veranderen waardoor het machtsblok blijft bestaan. Althans volgens Daniel Hallin.

Toch sluit Bird haar onderzoek met een positieve noot. Ze denkt niet dat de schandaalverhalen het ernstige nieuws wegduwen. Publiek debat is nog steeds mogelijk. Mensen discussiëren nog steeds over politiek en economie. Maar het gevaar is er wel dat de agenda waarover wordt gedebatteerd en die wordt bepaald door de media, zeer triviaal wordt. Als we alleen nog maar zullen praten over schandalen, gaan complexe materies die invloed hebben op ons allen, aan velen voorbij. (*Lull, J. en Hinerman, S., 1997, p. 117-119*)

Hoofdstuk 3: Het empirische onderzoek

3.1 Inleiding

Op de volgende pagina's staat mijn empirische onderzoek uitgewerkt. Hiervoor ben ik diep in de archieven van verschillende kranten en tijdschriften gedoken en heb ik uiteraard de laatste maanden het nieuws bijgehouden op zoek naar schandalen. In het eerste gedeelte staan enkele voorbeelden hoe de Nederlandse media met schandalen omgaan. Normaal gesproken wordt er weinig tot geen aandacht aan besteed. Maar er zijn uitzonderingen waar de krant of het tijdschrift toch meer publiceert dan doorgaans het geval is. Hier volgen in het eerste subhoofdstuk vijf voorbeelden van zaken die in de Nederlandse media zijn beschreven. Die voorbeelden worden in het volgende subhoofdstuk opgevolgd door een aantal voorbeelden uit de Engelse media. Het is slechts een kleine greep uit de overvolle 'schandalenbak' die de Engelse krantenarchieven rijk zijn. De werkwijze bij de artikelen uit de Engelse media is – evenals bij de Nederlandse voorbeelden – niet zoals het hoort. Ook hier is de journalist slordig omgesprongen met zijn verantwoordelijkheid om de privacy van voetballers te beschermen. Tot slot volgen er vier interviews met vooraanstaande sportjournalisten uit Nederland: Hugo Borst, Henri van der Steen, Sander Berends en Ype Minkema. Hoe denken zij over de bescherming van privacy, hoe gaan zij met die verantwoordelijkheid om en hebben ze enkele voorbeelden? Dit alles legt de basis voor mijn conclusie.

3.2 Voorbeelden van sportjournalistiek in Nederland

Voetbal International bracht in de editie van woensdag 28 december 2005 de officiële reden van het opstappen van de Mark Wotte als technisch directeur van Feyenoord aan het licht. Het weekblad beweert dat de Rotterdamse club Wotte gedwongen heeft op te stappen vanwege een liefdesaffaire op de werkvloer. Binnen de organisatie zijn liefdesaffaires taboe, waardoor de technisch directeur zonder pardon op straat werd gezet.

Het artikel riep flink wat weerzin op in de Nederlandse voetbalwereld. Zo schreef sportjournalist Hugo Borst het volgende in zijn column 'Hugo' (AD Sportwereld 14 januari 2006, p. 2): "Laatst, een ranzig artikel in Voetbal International (VI). Daarin wordt beweerd dat een werknemer van een club het veld moest ruimen in verband met 'escapades op de werkvloer'. In die eerste zin (van de inleiding) stond godbeterhet 'naar verluidt'. Als we in de sportjournalistiek over escapades op de werkvloer gaan schrijven dan kap ik ermee – naar verluidt. Ik heb me er, naar verluidt, verschrikkelijk over opgewonden én ook over verbaasd. Regelmatig komt de huidige hoofdredacteur van VI, naar verluidt, nog terug op een publicatie van meer dan tien jaar geleden in de Volkskrant. Daarin stond destijds dat de manager van PSV een verhouding had met zijn secretaresse. Terecht was Johan Derksen boos over die publicatie, naar verluidt. Zo iets doen wij hier niet, stelde hij voorheen altijd terecht. Dat is een erecode, naar verluidt. Dat die in het seizoen 2005/2006 op de burelen bij VI wordt geschonden is absoluut niet te verdedigen met de stelling dat zulke 'escapades ten grondslag liggen aan het ontslag.' Ten eerste is dat gewoon niet zo en ten tweede leven we niet in Engeland, waar tabloids bestaan van dit soort 'nieuws', naar verluidt. Gadver."

In diezelfde column schrijft Borst: "Journalisten moeten op zoek naar de duistere waarheid. Dat valt in de voetbalwereld trouwens niet mee. Niemand klapt uit de school, zelfs gezworen vijanden beschermen elkaar. In Engeland is eergisteren wel iets opvallends gebeurd. De manager van Luton Town heeft de aanval geopend op de zaakwaarnemer. Mike Newell zegt dat 'agents' het spel vermoorden en dat voetbalmanagers, de laatste vijftien jaar, op grote schaal geld verdienen aan transfers. (...) De beste man is inmiddels bedreigd en wordt 24 uur per dag bewaakt."

Sportpsycholoog Bill Gillissen doorbrak zijn beroepscode. Hij praatte in december van het afgelopen jaar zijn mond voorbij in een interview met het Brabants Dagblad (geplaatst op 27 december). Hij verklaarde dat in zijn tijd bij Roda JC (vier jaar geleden) Regilio Vrede zijn toevlucht nam tot cocaïne. Doelman Zekjro Kalac maakte het volgens de Limburgse mental-coach nog bonter. Hij wilde de inmiddels overleden voorzitter Theo Pickée afpersen en gebruikte daarbij een pistool. "Bij Roda JC waren twee informele leiders crimineel. Je hebt er geen idee van hoeveel druk er soms wordt uitgeoefend op bestuurders en coaches. Criminelen of zogenaamde criminelen zijn moeilijk te elimineren. (...) De voorzitter van Roda stond even later supporters toe te spreken in een kogelvrij vest", aldus Gillissen, die hiermee direct een einde maakte aan zijn carrière. De 59-jarige sportpsycholoog stond ten tijde van het interview de selecties van FC Utrecht en De Graafschap bij. Maar had het Brabants Dagblad niet twee keer na moeten denken voor het dit interview plaatste? Het is natuurlijk geweldig scoren met dergelijke uitspraken, maar had Gillissen niet tegen zichzelf in bescherming genomen moeten worden? De gerenommeerde sportpsycholoog Jan Looman vindt van wel. In *Aktueel* (week 1 van 2006, p. 53) zegt hij: "Bill Gillissen heeft onze beroepsgroep geen goede dienst bewezen. Uit de school klappen is slecht voor het imago van sportpsychologie. Wat geloofwaardigheid betreft, kan Gillissen het schudden. Ik kan me niet voorstellen dat iemand hem nog in vertrouwen neemt. Zijn werk in de sport loopt op zijn einde." Uiteraard bleven ook de betreffende spelers niet stil zitten. De goede naam van het duo was plotsklaps besmeurd. Kalac liet het bij enkele duidelijke uitspraken in de *De Limburger*: "Hoe durft hij te beweren dat ik Pickée, god hebbe zijn ziel, bedreigd zou hebben? Ik zweer je op m'n graf dat ik echt nooit een wapen heb gedragen. Gillissen is gek." Regilio Vrede was furieus over de uitspraken van de sportpsycholoog. Hij heeft Gillissen inmiddels voor de rechter gesleept. (Bron: *Dagblad De Limburger*, 27 december 2005 en 2 januari 2006)

Maandag 6 februari 2006 stond het volgende, als advertentie geplaatste, excuus van Gillissen in alle grote landen kranten: "Op 27 december 2005 is in het Brabants Dagblad een artikel gepubliceerd onder de kop 'De voetballerij is totaal ziek'. De heer Gillissen laat weten: dat hij spijt heeft van het feit dat het artikel gepubliceerd is en spijt dat hij publicatie niet tegen heeft kunnen houden. Hij neemt hierbij uitdrukkelijk afstand van het artikel en de uitspraken over Vrede en Kalac; hij had geen aanleiding die uitspraken te doen. De heer Gillissen begrijpt heel goed dat de heren Vrede en Kalac erdoor gegriefd zijn. Hij biedt hierbij uitdrukkelijk zijn verontschuldigingen aan." Hiermee lijkt de kous af.

En dan de verkrachtingszaak van Robin van Persie. Het kwam niet groots in het nieuws, maar hier en daar kwam wel iets naar buiten. Na flink wat zoekwerk vond ik het volgende artikel op de website van RTV Rijnmond (verschenen begin juni 2005): "Robin van Persie blijft nog tot zeker woensdag vastzitten. Justitie beslist dan pas of de 21-jarige Rotterdammer wordt voorgeleid aan de rechter-commissaris. De speler van Arsenal is opgepakt omdat hij afgelopen weekend in Rotterdam een vrouw zou hebben verkracht. De vrouw die aangifte heeft gedaan is niet geloofwaardig, aldus advocaat Bram Moszkowicz die Van Persie verdedigt. Volgens de raadsman heeft de vrouw andere motieven dan "een gekrenkte lichamelijke integriteit". Hij gaat er vanuit dat Van Persie snel weer op vrije voeten komt. Van Persie werd maandag in Rotterdam opgepakt omdat hij afgelopen weekend iemand zou hebben verkracht. Van Persie is niet de eerste Nederlandse voetbalprof die met een aangifte van verkrachting te maken krijgt. In 1997 werd Patrick Kluivert beschuldigd van het verkrachten van Mariëlle Boon. Het gerechtshof besloot destijds Kluivert niet te vervolgen wegens gebrek aan bewijs." Na deze berichtgeving volgden er nog verschillende korte artikelen in diverse media, maar veel werd er nergens losgelaten. Het bleef bij zakelijke berichtgeving, zonder enige vorm van speculatie. Wel werd de naam van het vermeende slachtoffer zonder pardon naar buiten gebracht. Bij gebrek aan bewijs werd Van Persie twee weken na zijn aanhouding vrijgelaten, maar bleef hij verdacht. Het onderzoek dat daarna volgde werd pas onlangs afgerond. Hierop volgde een korte kennisgeving in diverse media. Dit berichtte de website van het voetbalmaandblad *ELF* op 3 februari 2006: "De zaak die de ondertussen welbekende Sandra Krijgsman aan heeft aangespannen wegens verkrachting door

voetballer Robin van Persie is door justitie geseponneerd. Justitie kon niet achter de waarheid komen, aangezien beide partijen exact tegenover elkaar stonden. Van Persie zal niet vervolgd worden wegens gebrek aan voldoende bewijs. Bram Moszkowicz, de advocaat van de van verkrachting verdachte voetballer, heeft de hele tijd beweerd dat Sandra Krijgsman tegenstrijdige verklaringen had afgelegd tegenover de politie over de bewuste nacht dat zij door Van Persie in een Rotterdamse hotelkamer zou zijn gedwongen tot seks. Van Persie zelf heeft altijd ontkend dat hij Sandra tot seks gedwongen zou hebben. Overigens verklaarde hij in eerste instantie dat hij geen seks met haar had gehad, maar technisch bewijs haalde die stelling onderuit." Daarmee is de zaak gesloten.

De naam van Barry van Galen raakte in oktober van vorig jaar bezoedeld. Dit was overigens wel zijn eigen schuld. De speler van AZ ging tijdens een kermis in Assendelft zijn boekje te buiten en verzeilde in een ordinair 'uitgaansgevecht'. Het Noordhollands Dagblad schreef hier op 2 november 2005 over: "Van Galen en zijn zwager waren op zondagavond 3 oktober 2004 in een Assendelftse patatzaak beland, terwijl het hele dorp feest vierde. Allebei hadden ze fors gedronken, zo'n twintig biertjes. De zwager raakte aan de praat met twee dames. Hij maakte seksueel getinte opmerkingen waar de vrouwen niet van gediend waren. Hij wilde seks met de dames. (...) De dames gaven zijn zwager een klap en die sloeg terug. Toen de gemoederen weer wat bedaard waren, verlieten de twee de patatzaak. Later op de avond kwamen ze de dames opnieuw tegen, ditmaal in gezelschap van een andere man, een kickbokser. (...) Er ontstond een vechtpartij, waarbij de Assendelfter tegen de grond ging en buiten westen raakte. Van Galen kwam zijn maat te hulp en sloeg en schopte de belager en duwde de dames. Hij zou de dames ook hebben geslagen, maar dat ontkende Van Galen." De rechtbank van Haarlem veroordeelde Van Galen tot een taakstraf van zestig uur, waartegen hij zonder succes in beroep ging.

Het is duidelijk dat de betreffende journalisten niet erg zorgvuldig met de verantwoordelijkheid zijn omgesprongen. In de beschreven en geanalyseerde voorbeelden zijn de privé-levens van voetballers niet in bescherming genomen.

3.3 Voorbeelden van sportjournalistiek in Engeland

Hier volgen vijf voorbeelden van hoe de Engelse media omgaat met het privé-leven van voetballers. De artikelen zijn de afgelopen periode verzameld en daarna geanalyseerd.

Eind december 2005 waren er bijna naaktfoto's van de vriendin van Frank Lampard in de media verschenen. De foto's waren te zien op de telefoon van de middenvelder van Chelsea. The Mirror voorkwam echter dat de foto's werden gepubliceerd, maar de krant moest dit natuurlijk wel nadrukkelijk melden. "(...) Het mobieltje werd gestolen door James Gould, een beroepskrimineel uit zuid-Londen en vervolgens voor veel geld aangeboden bij de Engelse media. Hij had de telefoon onvreemd bij een auto-inbraak. The Mirror kocht de telefoon voor 15.000 euro. In het geheugen bleken veel halfnaakte en naakte foto's te zitten van Elen Rives, de 28-jarige Spaanse vriendin van Lampard. Bij eerdere inbraken in het huis van de middenvelder van Chelsea werden onder meer voetbalschoenen, een TV en een stereo-installatie gestolen. Ook zijn Aston Martin DB9 en een 4x4 aangedreven Mercedes werden de afgelopen jaren onvreemd. De auto's werden teruggevonden, net zoals de andere dure dingen. Gould blijkt grotendeels verantwoordelijk voor de gestolen goederen. Tijdens het gesprek met The Mirror, die een undercover journalist op hem afstuurden, bood hij nog een aantal schoenen aan. Bovendien vertelde hij spullen van Lampard op bestelling te kunnen stelen. Gould zat al eens 8 maanden vast, maar gaat gewoon door. De Engelse krant heeft nu de politie ingeschakeld."

The Sun kopte begin januari met een opmerkelijke affaire rond de persoon van Joe Cole. De voetballer van Chelsea zou op een feest zijn aangevallen en in elkaar geslagen. Dit

berichtte de krant op 11 januari 2006: "(...) De middenvelder van Chelsea en het Engelse team werd door een man in zijn gezicht geslagen na een ruzie over een fotomodel. Hij hield daar een flinke snee en wat kneuzingen aan over, maar hoefde niet naar het ziekenhuis. De politie werd er niet bijgehaald en Cole zal verder geen actie ondernemen om de man aan te klagen. Het voorval vond een aantal uren na Chelsea's bekerduel met Huddersfield Town plaats. Cole ging na de wedstrijd naar een discotheek en daarna naar een feest. Model Keeley Hazell was daar ook. De 18-jarige Keeley is bekend door haar halfnaakte verschijningen in kranten en tijdschriften. Tijdens het feest werd Cole plots aangevallen door een man. "De arme Joe zag het niet aankomen. Hij was in slaap gevallen op een bed en werd plots geslagen. Hij lokte de ruzie zeker niet uit en sloeg ook niet terug. De slaapkamer was flink opgeknapt. Iedereen stormde naar binnen om te helpen. De ruzie ging zeker over een vrouw, maar niemand weet precies wat er speelde." Een woordvoerder van Joe Cole weerlegde dat Cole een affaire zou hebben met Keeley en zei dat hij momenteel een stabiele relatie heeft met een andere vrouw. Opvallend genoeg zei Keeley tijdens een interview in 2004 dat ze graag fotomodel wilde worden (destijds was ze nog kapster) omdat ze op een dag de krant open wilde slaan om zichzelf te zien en op die manier Joe Cole kon ontmoeten."

De Engelse international Sol Campbell ligt al het hele seizoen 2005/2006 onder vuur in de Engelse media. Er gaan allerlei geruchten de ronde over de verdediger van Arsenal. Zo zou hij psychisch helemaal in de war zijn door twee stukgelopen relaties. De tabloids speculeren er lustig op los. Zo bericht The Mirror op 4 februari 2006: "Campbell (31) heeft de laatste maanden enkele hartverscheurende trauma's opgelopen, waarover zijn vrienden en teamgenoten zich ernstig zorgen maken. Zijn slechte spel is te wijten aan zijn psychische staat. De problemen in zijn privé-leven hebben de overhand genomen en beïnvloeden zijn prestaties op het veld." Daarna legt de krant in geuren en kleuren uit hoe die trauma's precies te stand zijn gekomen. "In september 2003 overleed zijn vader. Dat was een enorme emotionele aanslag. Daarnaast werd zijn broer John vorig jaar juni voor een jaar opgesloten. Hij werd gestraft omdat hij een man aanviel die homo-getinte grappen maakte over de verdediger van het Engelse team. Ook Campbells liefdesleven is een ravage. Zijn relaties met Kelly Hoppen, een interieurdesigner, tennisster Martina Hingis en model en muzikant DJ Sassy liepen allemaal stuk. Bovendien maakte zijn ex-vriendin Janet Tyler bekend dat hij de vader is van hun zoon Joseph."

In oktober vorig jaar hield de verkrachtingszaak van Cristiano Ronaldo Engeland in haar greep. De tabloids stonden boordevol smeulende informatie over het voorval waarbij Manchester United-ster Ronaldo betrokken zou zijn. De 20-jarige Portugees werd door twee vrouwen beschuldigd van verkrachting. The Mirror bericht op 20 oktober 2005: "Ronaldo zou de twee vrouwen, beide twintigers, in een penthouse van het luxe West End hotel hebben verkracht. (...) The Mirror sprak met twee ooggetuigen. Beiden beweren dat Ronaldo niets misdaan heeft. De vrouwen zouden hem hebben misleid." Een dag later meldt dezelfde krant dat Ronaldo alle aantijgingen ontkent. "De Portugees heeft zich vandaag zelf aangegeven bij de politie. Hij zegt 'geschokt en aangeslagen' te zijn van de beschuldiging. Hij ontkent zelfs seks te hebben gehad. (...) In het politiebureau in Manchester, onderging de aanvaller een DNA-test. Dit zal vergeleken worden met de onderzoeken die eerder op de aanklagers zijn verricht." Vervolgens komt er een uitgebreide reconstructie van het voorval en wordt er afgesloten met het volgende opmerkelijke bericht: "De vrouwen beweren dat ze op 2 oktober door Ronaldo zijn aangevallen en verkracht in een penthouse van het Londense West End hotel. (...) Ronaldo is daar gefotografeerd terwijl hij met vrienden aan de bar stond te drinken. De vrouwen dienden 36 uur na het voorval een aanklacht in bij de politie. Volgens onderzoekers zouden ze echter eerst contact hebben gezocht met een grote Engelse krant." In de dagen erna wordt er uiteraard weer volop gespeculeerd. Tot er eind november een uitspraak van de politie volgde. De voetballer wordt vrijgesproken omdat er te weinig bewijs is om hem te vervolgen. Maar de Engelse pers laat het hier niet bij. Daily Mail valt de Portugees op 17 december 2005 hard af: "Ronaldo heeft momenteel de grootste moeite om zijn leven op orde te houden. De dood van zijn vader (eerder dit

seizoen) en de valse beschuldiging van een verkrachting (waar een rechtszaak ternauwernood werd voorkomen) hakten er bij de 20-jarige voetballer flink in. (...) Ronaldo heeft moeite zich te concentreren op het veld en heeft psychische problemen aan de zware periode overgehouden. Het is beter dat hij de komende tijd rust houdt om een volledige inzinking te voorkomen. Want het is duidelijk dat Ronaldo daar dicht bij staat, zijn mentale toestand is momenteel zeer labiel."

Begin januari 2006 kwam de Engelse bondscoach Sven-Göran Eriksson onder hevige kritiek te staan in de landelijke media. Een undercoverjournalist van News of the World had hem enkele zéér opmerkelijke uitspraken ontfutseld. De journalist deed zich voor als een rijke oliesjeik, die de trainer een dikbetaalde baan in het vooruitzicht stelde. De als Arabier vermomde journalist stelde dat hij aan het eind van dit seizoen Aston Villa ging overnemen en Eriksson als trainer wilde. Deze hapte toe. News of the World zette de uitspraken en dag later in de krant. Hierin zou hij openlijk de spelers van de Engelse selectie zijn afgefallen. Over Wayne Rooney zei de trainer: "Hij heeft op het veld veel moeite zich te beheersen. Hij komt uit een arme familie, zijn vader was bokser. Dat had Wayne ook kunnen zijn." Over Michael Owen: "Ik heb hem gevraagd of hij gelukkig is bij Newcastle United. Hij zei: 'Met de club niet echt, maar ik heb nog nooit zoveel verdiend als hier. Zelfs bij Real Madrid verdiende ik minder.' Ze hebben hem een huis, een auto en een dik salaris gegeven. Dat moest ook wel, anders zou hij nooit zijn gekomen." Over Rio Ferdinand: "Hij is vaak lui. Daarom heb ik hem al eens buiten de selectie gelaten." Over de voorzitter van Aston Villa (Doug Ellis): "Hij is een zieke, oude man." En ook zijn aanvoerder David Beckham bleef niet buiten beschouwing: "David blijft niet lang meer bij Real Madrid. Volgend seizoen komt hij terug naar Engeland. Ik heb hem daar al over gesproken, het liefst wil hij naar een Londense club." Uiteraard ging het balletje snel rollen in de dagen na deze publicatie. Eriksson kwam zwaar onder vuur te liggen, ook bij zijn eigen spelers. De hele affaire hield Engeland dagenlang in zijn greep. Uiteindelijk besliste de Engelse voetbalbond FA dat Eriksson pas na afloop van het WK 2006 zal vertrekken als bondscoach van Engeland. Hiermee lijkt iedereen vrede te hebben. Toch laat de trainer het er niet bij zitten dat News of the World hem op zulke slinkse wijze uitspraken heeft laten doen. De Zweed deed inmiddels een officiële aanklacht tegen de krant, die zich volgens hem schuldig heeft gemaakt 'aan ernstige aantasting van de privacy'. Een woordvoerder van News of the World liet weten: "We staan volledig achter de publicatie. Ons onderzoek bracht enkele feiten over Sven-Göran Eriksson aan het licht, waarvan de fans en spelers het recht hadden die te kennen." Het onderzoek loopt nog.

Zoals blijkt nemen de Engelse journalisten het niet zo nauw met de verantwoordelijkheden om het privé-leven van de voetballers te beschermen. De hele berichtgeving is duidelijk gebaseerd op sensatie, het willen verkopen van verhalen. Hierbij lijkt het wel dat hoe sappiger het verhaal is, hoe beter. Want dit verkoopt immers weer beter.

3.4 Interviews Nederlandse sportjournalisten

Na de literatuur uitvoerig te hebben bestudeerd en de Engelse en Nederlandse sportjournalistiek te hebben geanalyseerd, heb ik de mening gevraagd van enkele deskundigen. Het viertal ging uitvoerig in op het onderwerp.

Henri van der Steen, sportredacteur Brabants Dagblad.

"Het hangt helemaal van de situatie af of dat een journalist het privé-leven van een topvoetballer moet beschermen. Ik ben van mening dat wanneer het privé-gedrag van een voetballer invloed heeft op zijn werk, het onmiddellijk naar buiten moet worden gebracht. De buitenwereld moet er van op de hoogte zijn waarom een bepaalde speler ineens minder presteert. Wat is er met hem aan de hand? Het drankmisbruik van George Best had bijvoorbeeld een evidente invloed op zijn werk als voetballer. Daar moet over

geschreven worden. Maar als ik weet dat een voetballer of trainer zijn vrouw bedriegt met een andere vrouw, gaat mij dat als journalist helemaal niks aan. In die gevallen moet er ook niet over worden geschreven. Daar heeft niemand, behalve de betrokkenen, iets mee te maken. Op de redactie van het Brabants Dagblad zijn hier overigens geen richtlijnen voor. Van elke journalist wordt verwacht dat hij of zij zelf die inschatting maakt, eventueel in overleg met de hoofdredactie."

"Uiteraard heb ik veelvuldig te maken gekregen met dit soort gewetenskwetsies. Toen ik nog weinig ervaren was, had ik veel moeite om bepaalde zaken niet op te schrijven. Ik wilde immers scoren. Maar in de loop van de jaren besef je dat het niet alleen voor de betreffende voetballer beter is geweest dat je dat uiteindelijk niet hebt gedaan, maar vooral ook voor jezelf. Geloof me, je maakt er geen vrienden mee als je als 'broekie' een schandaal naar buiten brengt. Ik wil het daar verder niet over hebben, maar ik heb wel een aardig voorbeeld van hoe ik de laatste jaren met zulke verantwoordelijkheden omga. Een aantal jaren geleden kreeg ik een anonieme brief dat Mark Wotte, die destijds trainer was van FC Den Bosch, in zijn tijd als leraar aan meisjes had gezeten. Dan krab je je toch even achter de oren. Wat moet je daar mee aan? Ik ben uiteindelijk naar Wotte toe gestapt en heb hem de brief voorgelegd en het besproken. Hij legde het een en ander uit, maar het kwam er op neer dat hij niets had gedaan, althans zo beweerde hij. Ik heb daar niks over gepubliceerd. Achteraf hoorde ik dat hij ook als trainer van Willem II iets had met een meisje van de club en nu treft hem het verwijt dat hij een een verhouding had met een medewerkster van Feyenoord, toen hij daar technisch directeur was. Het ene medium heeft daarover geschreven, maar de meeste media hebben het doodgezwegen. Terecht. Ook ik heb er niets over naar buiten gebracht. Immers, het heeft voor zover ik kan inschatten geen invloed op zijn werk."

"In Engeland wordt er heel anders met zulke zaken omgegaan. Daar staan de kranten dagelijks boordevol met schandalen, de één nog sappiger dan de ander. Dat komt omdat Engelsen een beetje gek zijn. Het zijn eilanders. Het past binnen de Britse cultuur om sensatiekranten te hebben. Daar is het de kip en het ei, wat was er eerst: de cultuur van seksuele en andere uitspattingen of de sensatiepers? In Nederland wordt strikt onderscheid gemaakt tussen privé-gedrag en gedrag dat het werk beïnvloedt. Ik wil zelfs verder gaan. De schandalen, die vaak op lucht zijn gebaseerd, hebben juist een sterke invloed op het spel van de voetballers of de werkzaamheden van trainers. En dat moet uiteraard voorkomen worden. Een voetballer moet niet gek worden gemaakt door de media vanwege één of andere randzaak, die vaak ook nog eens verzonnen is. De media moeten juist de rust in het privé-leven van de voetballers waarborgen, zodat er optimaal gepresteerd kan worden. Of het moet om een schandaal gaan, dat écht invloed heeft op de prestaties. Maar zoals gezegd, dat is in Engeland zelden aan de orde. Tegenover de Engelse media zijn wij als Nederlandse media dus erg braaf."

Hugo Borst, columnist AD Sportwereld en analist Studio Voetbal

"In principe is het de behoort het tot de verantwoordelijkheden van de journalist om het privé-leven van een voetballer te beschermen. Maar het moet niet te ver gaan. Als een speler zich misdraagt, loopt hij het risico dat journalisten van bijvoorbeeld Privé er wél mee aan de haal gaan. Eigenlijk ligt de verantwoordelijkheid dus bij de voetballer zelf. Toch kom je als journalist vaak voor een dilemma te staan: plaats ik iets of niet? Op de redactie van AD Sportwereld hebben we geen speciale richtlijnen, maar spreken we dit soort zaken wel door. Zeker als het om belangrijke kwesties gaat. Je hebt dan toch het lot van iemand in handen. Ik respecteer het privé-leven van een voetballer. Maar zoals gezegd moet het niet te ver gaan. Want zodra het ook daadwerkelijk invloed heeft op zijn werk, wat dan? Als een speler bijvoorbeeld alcoholist is, dan zal ik daar waarschijnlijk over schrijven. Het is vooraf moeilijk aan te geven wanneer je iets wel of niet publiceert. Ik voel dat op het moment zelf aan. Ik weeg het per keer af, zeer zorgvuldig."

"Ik heb vaak voor dergelijke dilemma's gestaan. Onlangs kreeg ik nog te maken met het 'geval' Patrick Kluivert. Als Kluivert iemand dood rijdt is dat nieuws. Als hij twee weken daarna door rood rijdt en aangehouden wordt is dat ook nieuws. Op dit moment heeft hij een drankprobleem. Dat is niet alleen voor hem moeilijk, ook voor mij. Want hoe ga ik

daar als journalist mee om? Hij presteert al twee jaar niet, voornamelijk omdat hij zo vaak geblesseerd is. Maar is er dan geen verband tussen het alcoholprobleem en de vele blessures? Dat zijn afwegingen die best moeilijk zijn. Je gaat op je journalistieke intuïtie af. Op dit moment weet ik het eerlijk gezegd niet. Ik heb wel eens geschreven dat Kluivert 's ochtends op een luchthaven een biertje drinkt. Dat was met het Nederlands elftal. Op dat moment vond ik dat de bondscoach had moeten ingrijpen. Dat kun je dus wel schrijven. Ook tijdens het EK 2004 in Portugal heb ik een soortgelijk vraagstuk opgeroepen in de media. Ik heb in mijn column destijds een aantal anonieme sms'jes geplaatst. Het ging hier om personen die zacht gezegd niet gelukkig waren met Dick Advocaat als bondscoach. Daar stond bijvoorbeeld: 'Het abattoir gaat open', 'Naar welk hotel kan ik mijn geweer opsturen? Dan handel jij de rest wel af, hoop ik?', 'Aan Bin Laden uitleveren. Fuckin' Dick. Landverraad. Maak hem af.'. Dat had ik achteraf niet moeten doen. Ik had op dat moment niet in de gaten dat het zo ver zou gaan. Maar pas toen ik de reacties op deze reacties ontving, besepte ik dat ik het niet had mogen doen. Ik had het beter moeten afwegen. Sinds die tijd ben ik daar nóg kritischer op geworden." "Dit in tegenstelling tot de Engelsen. Die zijn allerm minst kritisch op wat ze naar buiten brengen. Hoe meer schandalen, hoe beter! En natuurlijk het liefst zo sappig mogelijk. Het grote verschil met Nederland is dat er in Engeland een tabloidcultuur heerst. Die is hier gelukkig nog ver weg. Wij leven niet van schandalen, maar van nieuws. Toch wordt er in het voetbalwereldje steeds meer gesproken over dit onderwerp. Zo sprak ik laatst Feyenoord-voorzitter Jorien van den Herik. Hij denkt dat er binnen niet al te lange tijd een moment gaat komen dat de media in Nederland ook over schandalen zullen schrijven. Misschien is dat voor mij wel een mooi moment om van mijn oude dag te gaan genieten."

Ype Minkema, chef sport HDC Media (Noordhollands, Haarlems en Leidsch Dagblad en Gooi en Eemlander)

"Privacy is een boeiend en prikkelend onderwerp, waar veel kranten en redacties al jaren mee worstelen. Op onze redacties hebben we daar een speciale code voor. Die luidt als volgt: een sporter wordt beoordeeld op zijn prestaties en presentatie op en rond het sportveld. Hierbij wordt in principe niet toegetreden in het privé-leven van de sporter. Tenzij de prestaties en presentatie van de sporter duidelijk en aanwijsbaar hebben te lijden onder andere dan sportieve ontwikkelingen of dat hij de regels/wetten overtreedt die voor iedere Nederlander gelden. Ook kan het voorkomen dat de bescherming van de privacy geen zin heeft omdat 'het hele verhaal al op straat ligt' of dat de sporter uitdrukkelijk toestemming geeft voor een kijkje in zijn privé-leven. Aan de andere kant heeft een topsporter een voorbeeldfunctie in de maatschappij. Hij dient zich daarvan bewust te zijn en zich daar ook naar te gedragen. Als ze door gedragingen in het nieuws komen, wordt de bescherming van de privacy deels opgeheven."

"De afgelopen jaren hebben we de regels van de code een aantal keer overtreden. Maar dat was telkens bewust en weloverwogen. De voetballers Brian Tevreden en John Bosman hebben beiden een aantal jaar geleden hun kind verloren door een ongeluk. Michel Boerebach verloor zelfs twee kinderen. Volgens de code zouden we dit niet moeten vermelden in ons medium. Het raakte het elftal en de supporters van Stormvogels/Telstar en AZ, waar die voetballers op dat moment actief waren, zó dat we die sfeer in het stadion hebben beschreven. Later hebben Tevreden en Bosman vrijwillig meegewerkt aan interviews over het verlies van hun kind. Een ander voorbeeld is de vechtpartij waarbij AZ-speler Barry van Galen verwikkeld raakte. Hij heeft op een kermis in Assendelft iemand mishandeld. Dat hebben we in de krant vermeldt, zoals dat bij iedere andere burger zou gebeuren. Alleen is er vaak meer aandacht voor de dader, omdat hij bekend is. Ditzelfde geldt voor Patrick Kluivert. Hij was jaren geleden betrokken bij een auto-ongeluk met dodelijke afloop. We hebben daar uitgebreid melding van gemaakt, ook al omdat het gedrag van hem in het veld sterk was beïnvloed door dit voorval. In beide gevallen hebben we dus strikt volgens onze code bericht. Daartegenover staat een grijs gebied. Daarvoor moet je telkens wikken en wegen: breng ik dit naar buiten of niet? Sommige voetballers nemen het niet al te nauw met echtelijke

trouw. Vaak weten journalisten van de escapades. Toch berichten we daar niet over, het is een soort stilzwijgende erecode. Tenzij geldt dat het nieuws op straat ligt. Dan maken we er wel melding van."

"Het verschil tussen de Duitse boulevardbladen of de Engelse tabloids met de Nederlandse kranten kan ik kort samenvatten: de Engelse en Duitse kranten plaatsen privé-nieuws van sporters en sterren als het kan, de Nederlandse kranten als het moet. Ik denk dat het met de Nederlandse cultuur te maken heeft: calvinistisch en tegelijk een tikje vrijgevochten. We mogen niet afwijken en als er afwijkend gedrag wordt getoond, dan moet ieder dat voor zich weten. Ik denk ook niet dat er op korte termijn in Nederland wél vrijuit over schandalen wordt gepubliceerd."

Sander Berends, (eind)redacteur voetbalmaandblad ELF

"Ik ga niet heel erg bewust om met verantwoordelijkheden, maar het is natuurlijk wel zeer belangrijk. De lezer gelooft het verhaal in de krant of tijdschrift, vandaar dat de informatie altijd juist moet zijn en de bewuste persoon niet geschaad moet worden doordat ik een tekst niet goed opschrijf. Ik probeer daarom vooraf een verhaal te laten lezen door degene die is geïnterviewd of over wie het verhaal gaat. Hij of zij weet wat er geplaatst gaat worden, waardoor de verantwoordelijkheid geheel bij de andere partij ligt en niet meer bij mij. Of ik pleeg nog een extra wederhoor, als de ene partij de andere partij van iets beschuldigt middels het artikel. Verder vind ik het belangrijk dat een sportjournalist het privé-leven van een voetballer beschermt. Het zijn ook maar 'gewone' mensen. Van ons komt ook niet alles direct in de publiciteit. Ik vind wel dat een profvoetballer iets over zijn privé-leven moet vertellen in de pers, omdat de profvoetballer een publiek persoon is en zijn salaris door de supporter/sponsor wordt betaald. Maar als de persoon er verder niet teveel over kwijt wil, moet je dat ook respecteren. Maar een antwoord dat hij er helemaal niets over kwijt wil, moet je niet accepteren."

"In Engeland wordt er heel anders met een publiek persoon omgegaan in de media. Dat komt omdat wij geen traditie hebben wat betreft boulevardbladen. Het is iets dat daar haast normaal is. Een ander belangrijk punt is dat losse verkoop in Engeland veel belangrijker is. Kranten moeten verkocht worden, terwijl er heel veel verschillende kranten verschijnen. Dus moet je een opening hebben die de aandacht trekt van mensen die voor het schap staan op zoek naar een krant. In Nederland moet een krant het van de abonnementen hebben. Losse verkoop is echt te verwaarlozen. Daarnaast zijn de wettelijke regels in Engeland wat betreft alcohol en dergelijke veel strenger, dus is een risico op een 'schandaal' ook groter."

"Ik heb regelmatig getwijfeld of ik iets zou moeten publiceren. Bij verschillende clubs kwam ik in een vroegtijdig stadium te weten over transfers. Als ik het publiceerde, wist men waarschijnlijk wie mijn bron was en kon ik wellicht toekomstige primeurs vergeten. Bij NEC hoorde ik laatst dat Telfort, de hoofdsponsor van NEC, ook de nieuwe hoofdsponsor van FC Volendam zou worden. Dat heb ik toen drie dagen voordat het officieel bekend werd op internet gepubliceerd, maar wel zonder namen erbij. Maar goed ook, want anders zou ik nu met een scheef gezicht zijn aangekeken bij NEC. Begin dit seizoen was ik bij de loting van de tweede ronde van de Gatorade Cup. Ik woonde die loting rechtstreeks bij, maar er lag nog een embargo van anderhalf uur op. Toch heb ik alvast alles doorgebeld naar de internetredactie, wat niet op prijs werd gesteld door de aanwezige persagent van de KNVB. Met écht grote schandalen heb ik nooit te maken gehad. Je hoort wel eens dat een profvoetballer vertelt over zijn privé-leven en dan dingen off the record meldt. Als het niet zinvol is, publiceer ik het niet. Als het wel zinvol is publiceer ik het overigens ook vrijwel nooit, want dan weet je zeker dat je in de toekomst nooit meer met die bewuste persoon kunt praten. Dat is me een mogelijk conflict niet waard."

Sportweek, Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad, Voetbal International en De Volkskrant reageerden via e-mail op mijn gestelde vragen. Hieruit bleek dat geen enkele redactie

een speciale code heeft voor de omgang met topsporters, maar dat het de redacties wel degelijk bezig houdt.

Hoofdstuk 4: Conclusies, aanbevelingen en evaluatie

Na het literatuur- en veldonderzoek is het tijd voor het eindoordeel. Welke conclusies kan ik trekken uit mijn bevindingen? Tot slot volgt een persoonlijke evaluatie over de totstandkoming van deze reflectie.

Conclusies:

In hoeverre beschermen Nederlandse sportjournalisten het privé-leven van voetballers? In het empirische onderzoek kwam naar voren dat alle (door mij geïnterviewde) Nederlandse sportjournalisten ' bezig zijn' met het onderzochte onderwerp. Er wordt op sportredacties over gepraat; het onderwerp speelt. In Nederland zijn journalisten zich er goed van bewust dat ze veel macht in handen hebben. Want ze kunnen het leven van een voetballer volledig ruïneren. Het is dan ook belangrijk dat ze zich aan hun verantwoordelijkheden houden:

- De journalist is niet zelf verantwoordelijk voor de uitspraken van de geïnterviewde, maar moet wel nadenken over de gevolgen die zijn uitspraken bij publiceren of uitzenden kunnen hebben.
- Waak tegen iedere vorm van belangenverstrengeling.
- De journalist dient vooraf duidelijk afspraken te maken met de geïnterviewde om latere misstanden te voorkomen.
- De journalist moet altijd afwegen of het openbaar maken van iets opweegt tegen de mogelijke consequenties die het publiceren heeft.
- Hoor en wederhoor moet in de basis alleen in gevallen van beschuldigingen worden toegepast.
- Volgens de Raad voor de Journalistiek moeten uitgevers, hoofdredacteuren en journalisten de individuele waardigheid en privacy respecteren; zij moeten iedere ongeoorloofde inmenging in persoonlijk leed vermijden.

Uit mijn onderzoek bleek dat de meeste sportredacties geen speciale code hebben opgesteld voor de omgang met topvoetballers. Desondanks hebben alle sportjournalisten bepaalde richtlijnen waaraan ze zich strikt houden, ook al staan deze niet op papier. Bij HDC Media (Noordhollands, Haarlems en Leidsch Dagblad en Gooi en Eemlander) is wel een code uitgewerkt. Deze verwoordt ongeveer de 'regels' waaraan ook de overige sportjournalisten zich houden: 'Een sporter wordt beoordeeld op zijn prestaties en presentatie op en rond het sportveld. Hierbij wordt in principe niet toegetreden in het privé-leven van de sporter. Tenzij de prestaties en presentatie van de sporter duidelijk en aanwijsbaar hebben te lijden onder andere dan sportieve ontwikkelingen of dat hij de regels/wetten overtreedt die voor iedere Nederlander gelden. Ook kan het voorkomen dat de bescherming van de privacy geen zin heeft omdat 'het hele verhaal al op straat ligt' of dat de sporter uitdrukkelijk toestemming geeft voor een kijkje in zijn privé-leven.'

In Nederland wordt er dus (in de meeste gevallen) zorgvuldig met het privé-leven van een topvoetballer omgegaan. Maar wat is dan het verschil met Engeland, waar het een sport lijkt om elk detail uit het privé-leven van voetballers openlijk in de kranten te zetten? In Engeland heerst een tabloidcultuur. Die kranten hebben vrijwel geen abonnees en moeten het dus hebben van de losse verkoop. Tabloids worden voornamelijk verkocht op de hoek van de straat, in de kiosken en op stations. De kranten doen er alles aan om de aandacht van de lezer te trekken. Een belangrijk middel in de strijd met de concurrentie zijn schandalen. Ze lijken er een sport van te maken wie het grootste, sappigste en meest bizarre schandaal heeft. En de lezers: die smullen ervan. De mensen vinden het leuk om te lezen en de schandalen zorgen voor onderwerpen waarover kan

worden gepraat met familie, de buurman en collega's. Dat er levens van publieke figuren mee geschaad worden, dat nemen de mensen niet zo nauw. Het eigen geluk staat tegenwoordig immers hoger in het vaandel.

De Nederlandse sportjournalistiek kijkt met een soort walging naar de ontwikkeling in de Engelse journalistiek. Maar waarom heerst deze tabloidcultuur nog niet in Nederland?

Hugo Borst verwoordde het mooi: wij Nederlanders leven niet van schandalen, maar van nieuws. Toch gaat ook de Nederlandse journalistiek steeds verder richting deze cultuur, al gaat dat heel langzaam. Journalistieke grenzen worden beetje bij beetje opgeschoven en het is de vraag hoelang het nog duurt voor ook hier de kranten koppen met een schandaal. Want waar eerst elk stukje over het privé-leven van een voetballer werd doodgezwegen, worden de laatste jaren steeds meer artikelen gepubliceerd met een insteek die neigt naar een schandaalverhaal. Het is allemaal nog niet in de mate van sappigheid zoals het in de Engelse media te lezen is, maar ook daar is dat proces geleidelijk gegaan.

Ik ben van mening dat de Nederlandse sportjournalistiek heel goed omgaat met de privé-levens van topvoetballers. In de grote voetballanden (Engeland, Duitsland, Italië en Spanje) staan de voetballers onder grote druk. Niet in de laatste plaats omdat ze dagelijks artikelen over zichzelf kunnen lezen. Dat creëert natuurlijk geen goede basis om een topprestatie te leveren. Niet iedereen is bestand tegen dergelijke (positieve, maar veelal negatieve) aandacht. In Nederland wordt er vóór publicatie eerst zorgvuldig afgewogen wat de gevolgen kunnen zijn. Toch ben ik van mening dat er de laatste jaren een negatieve trend is ingezet. Want steeds vaker komen schandaalverhalen door de 'keuring' van de journalist/eindredactie, terwijl dat niet zou mogen. Neem het artikel van sportpsycholoog Bill Gillissen of de berichtgeving van Voetbal International over het ontslag van Mark Wotte bij Feyenoord. Dit moet vanuit journalistiek oogpunt voorkomen worden, omdat er anders binnen de kortste keren ook in Nederland een tabloidcultuur heerst. Aan de andere kant is deze tendens waarschijnlijk niet te stoppen. Want de Nederlandse bevolking lijkt steeds meer behoefte te hebben aan smeulende details over het privé-leven van hun sporthelden. Het verkoopt uitstekend. En wie zijn dan de media om daar niet aan te voldoen? Alles voor de verkoopcijfers.

Evaluatie:

Het schrijven van deze reflectie was voor mij een leerzame ervaring. Voordat ik aan het project begon had ik mijn twijfels of ik wel een werkstuk van dergelijke omvang op papier zou kunnen krijgen. Want nog nooit eerder schreef ik zo'n groot 'verhaal'. In het begin had ik dan ook de nodige opstartproblemen. Ik wist niet goed waar te beginnen, om er een cliché tegenaan te gooien: ik zag door de bomen het bos niet meer. Maar toen ik eindelijk een begin had gemaakt, ging de rest vrij snel. Het op deze wijze zoeken naar literatuur en een veldonderzoek houden was voor mij nieuw. Ook daar heb ik van geleerd. Ik weet nu beter waar en hoe ik informatie kan vergaren.

Voor het veldonderzoek heb ik diverse journalisten benaderd. Omdat ik zelf werkzaam ben op een sportredactie, heb ik natuurlijk ook daar met mijn collega's over dit onderwerp gepraat. Dit leverde enkele interessante 'schandalen' op. Maar dat niet alleen, want het werd me duidelijk dat dit hele onderwerp een hekel punt is in de sportjournalistiek. Het speelt momenteel als nooit tevoren. Van diverse geïnterviewden kreeg ik dan ook het verzoek deze reflectie na voltooiing toe te zenden. In de loop van het onderzoek is mij duidelijk geworden dat er de komende tijd waarschijnlijk nog veel aandacht aan dit onderwerp gaat worden besteed in de media.

Een lastig punt was het bewaren van het overzicht. Ik heb ontzettend veel literatuur gelezen en veel gerelateerde artikelen gezocht en bekeken. In mijn hoofd heb ik dat eerst omgezet naar een globaal verhaal, om het vervolgens ook daadwerkelijk op papier te zetten. Toch is het lastig als je eenmaal bezig bent met schrijven. Ik kwam telkens nieuwe dingen tegen en ook onderwerpen die er achteraf beter niet in konden.

Uiteindelijk hoop ik toch een gestructureerde, heldere en overzichtelijke reflectie te hebben afgeleverd.

Hoofdstuk 5: Literatuur- en bronnenlijst

Literatuur:

De Boer, C. en Brennecke, S.I., (1999), Media en Publiek, Amsterdam: Boom
Evers, H. (2002), Media-ethiek, Groningen: Martinus Nijhoff
Ten Hoove, S. (2003), Grenzen in de journalistiek, Amsterdam: Otto Cramquinckel
Kussendrager, N. en Van der Lugt, D. (2002), Basisboek Journalistiek, Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff
Lull, J. en Hinerman, S. (1997), Media Scandals, Morality and Desire in the Popular Marketplace, Oxford
Rooney, D. (1999), Tabloid Tales, Lanham

Bronnen:

Geïnterviewden:

Hugo Borst, columnist AD Sportwereld en analist Studio Voetbal
Sander Berends, (eind)redacteur voetbalmaandblad ELF
Henri van der Steen, sportredacteur Brabants Dagblad
Ype Minkema, chef sport HDC Media (Noordhollands, Haarlems en Leidsch Dagblad en Gooi en Eemlander)

Archief van kranten/tijdschriften:

AD Sportwereld
Aktueel
Brabants Dagblad
Dagblad van het Noorden
ELF
De Limburger
Voetbal International

Websites:

Daily Mail (<http://www.dailymail.co.uk>)
ELF Voetbal (<http://www.elfvoetbal.nl>)
Justitie (<http://www.justitie.nl>)
The Mirror (<http://www.mirror.co.uk>)
News of the World (<http://www.newsoftheworld.co.uk>)
Nieuw Amsterdams Peil (<http://www.mediastudies.nl>)
Raad voor de Journalistiek (<http://www.rvdj.nl>)
RTV Rijnmond (<http://www.rtvrijnmond.nl>)
The Sun (<http://www.thesun.co.uk>)
Villamedia (<http://www.villamedia.nl>)
Vrije encyclopedie (<http://nl.wikipedia.org>)